

Яцишин А.В.
канд.пед.наук, с.н.с., заступник директора з наукової роботи
Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України

ОСОБЛИВОСТІ РОЗБУДОВИ ІМІДЖУ МОЛОДОГО ВЧЕНОГО ІЗ ВИКОРИСТАННЯМ ЦИФРОВИХ ВІДКРИТИХ СИСТЕМ

Наразі розбудова іміджу молодого вченого є важливою складовою його наукової кар'єри, оскільки першочергово впливає на отримання різноманітних грантів, премій, стипендій чи додаткового фінансування досліджень.

У публікації [2] зазначено, що іміджетворчою домінантою є те, наскільки широко ідеї та відкриття вченого будуть представлені в науковій літературі, а також у текстах засобів масової комунікації. Дійсно важливим є кількість публікацій вченого, а також, влучний вибір каналу комунікації, цільової аудиторії, авторитетність та рівень наукових видань. У науковому середовищі є критерії професійного статусу вченого: науковий ступінь, вчене звання, кількість публікацій та кількість їх цитування іншими дослідниками, відгуки, рецензії, академічні та державні нагороди та ін. – перелічене може дати деякі уявлення про внесок науковця у певну галузь знань.

Коновець О.Ф. [2] зазначає, що реальний імідж ученого можна виміряти трьома способами: 1) за допомогою експертного опитування та визнання його результатів у вигляді премій, нагород, надання грантових пріоритетів, інших форм публічного визнання (саме так визначають лауреатів Нобелівської премії); 2) залучення спеціальних, так званих кількісно-якісних методів – контент-аналізу, індекс-цитування, імпаکت-фактору, на основі чого складаються рейтинги науковців за цими шкалами; 3) використання соціологічних методів дослідження громадської думки: опитування, інтерв'ю, анкетування (Яким є уявлення про вченого у масовій свідомості?).

Нині, все частіше імідж вчених досліджують та вимірюють за рейтингом їх наукових публікацій у різних цифрових відкритих системах, зокрема у системі Science Citation Index.

Підтримуємо заклик зроблений у публікації [6]: «Прагнете ефективно представити власні наукові публікації, знайти нових колег, відкрити нові можливості для фінансування, дізнатись свої наукометричні показники? – Розпочніть розбудовувати свій віртуальний профіль науковця просто зараз!» [6].

У публікації [1] зазначено, що на формування бренду вченого впливають: доступність інформації про вченого і академічну або наукову організацію, до якої він належить; наукометричні індекси; використання глобальних ідентифікаторів для підвищення точності при розрахунку показників; наявність публікацій в журналах з високим імпаکت-фактором; наявність публікацій в ресурсах, для яких забезпечено видимість у світовому інформаційному просторі; залучення до світової системи комунікацій; рівень компетентності.

На підставі аналізу наукової літератури та власного досвіду сформульовано рекомендації молодим вченим для розбудови власного іміджу із використанням цифрових відкритих систем:

1. Самоархівування наукових результатів. Свої наукові роботи (статті, монографії, посібники, збірники матеріалів конференцій, навчальний матеріал, дисертації, автореферати, аудіозаписи різних наукових заходів, електронні презентації та тези доповідей тощо) варто розміщувати (самоархівувати) в електронних бібліотеках. Під «самоархівуванням» розуміється розміщення автором безкоштовного примірника електронного документу у

всесвітній мережі з метою забезпечення відкритого доступу до нього. Переважно, цей термін відноситься до самоархівування статей наукових рецензованих журналів та матеріалів конференцій, а також дисертацій, результатів наукових досліджень та ін. в інституційному репозитарії для підвищення його доступності, використання та цитування [8].

В різних електронних бібліотеках є розділ статистики, за допомогою якого можливо виконати оперативний зріз даних щодо використання інформаційних ресурсів. Дослідник може відстежити динаміку використання власних наукових праць, з якою частотою цікавляться результатами наукових досліджень, а отже оцінити на скільки актуальною є проблема над якою він працює, або працюють його колеги [4; 8].

2. Створення та підтримка персональних профілів у наукометричних базах. Дослідник, створивши особистий профіль у цій системі, може відстежувати бібліографічні посилання на свої публікації, переглядати цитування, графіки цитувань своїх публікацій. Наукометричні платформи, реферативні бази, можуть бути потужним інструментом оприлюднення, розповсюдження та аналізу використання (цитування) результатів наукових досліджень. Використовуючи ці системи, можливо здійснювати кількісне і якісне оцінювання наукових результатів як окремих дослідників, так і наукових колективів чи організації [3]. Дійсно, «індекс-цитування» є своєрідною рейтинговою шкалою, що визначає кількісно-якісний внесок ученого в науку. Однак незважаючи на те, що цей критерій є формалізованим і, таким чином, ніби меншою мірою залежить від суб'єктивних впливів, усе ж його не можна визнати як єдино достовірний. Більшість експертів вважає, що індекс-цитування – це лише один із показників наукового рівня, якого досяг вчений [2].

3. Створення цифрового ідентифікатора вченого ORCID. Унікальний цифровий ідентифікатор автора вирішує проблему правильного визначення документів конкретного автора. Задля економії часу є доцільним проведення обміну інформацією між профілями та імпорту-експорту бібліографічних записів з профілів та інших ресурсів, використання можливостей спеціалізованих систем управління бібліографією (Mendeley, EndNote) [1].

4. Професійна активність у електронних соціальних мережах. Нині, саме електронні соціальні мережі, завдяки зручності їх інструментів і сервісів стали основними для швидкого зворотного зв'язку з громадськістю та поширенням власних наукових результатів. До прикладу є електронні соціальні мережі, що створені спеціально для наукової спільноти, а саме: Українські науковці у світі (Ukrainian Scientists Worldwide), LinkedIn, Computer Science Student Network (CS2N), SciPeople, Scientific Social Community та ін. Напрями застосування електронних соціальних мереж молодими вченими: 1) самопрезентації молодого вченого; 2) пошуку наукового матеріалу та відстеження новин про наукові масові заходи; 3) підтримки наукових контактів і організації тематичних груп чи сторінок; 4) оцінка та моніторингу ефективності власних наукових робіт [7].

5. Апробація результатів наукових досліджень на наукових масових заходах (доповіді, відеовиступи). Важливу роль у формуванні іміджу науковця відіграє його діалог із громадськістю – як безпосередньо під час зустрічей, так і через засоби масової комунікації. Це – участь у суспільних, наукових дискусіях, відкритих круглих столах, семінарах, прес-конференціях, а також у таких іміджевих заходах, як Дні науки, виставки, семінари, фестивалі, інтелектуальні та науково-пізнавальні ігри, ток-шоу на телебаченні та ін. [2].

Висновки: здійснивши аналіз наукової літератури та власного досвіду, наголошуємо, що розбудова іміджу сучасного молодого вченого є важливим і багатоаспектним процесом, що вміщує в себе фахове визнання та публічну активність. І саме використання молодим вчених цифрових відкритих систем відіграє важливе значення у розбудові власного іміджу.

Рекомендації молодим вченим для розбудови власного іміджу із використанням цифрових відкритих систем: 1) застосовуйте міжнародні наукометричні системи; 2) розповсюджуйте власні наукових результатів і представляйте їх у відкритому доступі, а саме, самоархівуйте наукові публікації до електронних бібліотек; 3) здійсніть моніторинг розповсюдження власних наукових публікацій і визначайте ті, що є «популярними» (www.researcherid.com, scholar.google.com/intl/ru/scholar/citations.html); 4) використовуйте соціальні мережі для взаємодії з колегами, обміну досвідом, спостереженням за реакціями колег на обговорення чи відомості про певні питання (подобається, не подобається), запрошуйте колег для участі у різних наукових заходах тощо (usw.com.ua, www.science-community.org, www.researchgate.net); 5) створіть профіль у Google Scholar (scholar.google.com/intl/ru/scholar/citations.html); у звітах, доповідях, можна зазначити свій h-індекс; 6) створіть авторський цифровий ідентифікатор ORCID (orcid.org).

Список використаних джерел:

1. Семененко Л.П. Формування бренду вченого [Електронний ресурс] / Семененко Л.П., Главчев М.І., Главчева Ю.М. // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали шостої міжнар. наук.-практ. конф., 10–15 верес. 2015 р., Львів / Нац. ун-т «Львів. Політехніка», Наук.-техн. б-ка. – Львів, 2015. – С. 22–26. – 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).
2. Коновець О.Ф. Фахова та публічна репутація вченого: комунікативний аспект / Коновець О.Ф. // Наукові записки Інституту журналістики, Том 28. – режим доступу: <http://journalib.univ.kiev.ua/index.php?act=book.index&book=262>.
3. Модель інформаційно-аналітичної підтримки педагогічних досліджень на основі електронних систем відкритого доступу / Спірін О.М., Іванова С.М., Яцишин А.В., Кільченко А.В., Лупаренко Л.А. // Інформаційні технології і засоби навчання. – К.: ІТЗН НАПН України, 2017. – № 3 (59). – С. 134-154.
4. Новицька Т.Л. Оцінювання особистих вкладів науково-педагогічних працівників у розвитку науки засобами статистичних звітів електронної бібліотеки / Новицька Т.Л. / Науково-практична конференція «Мультимедійні технології в освіті та інших сферах діяльності» НАУ. 2017. – режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/708895>.
5. Сільченко Юлія. Сучасні інструменти для формування іміджу вченого / Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті: [матеріали IV Міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (м. Кропивницький, 10-21 квітня 2017 р.)] / За заг ред. М.І. Садового та ін. – Кропивницький: РВВ КДПУ ім. В.Винниченка, 2017. – С.37-40. – режим доступу: https://www.cuspu.edu.ua/images/conf-2017-04/TEZI_03.05.17_maket.pdf.
6. Ярошенко Т. Наукова комунікація в цифрову епоху: з точки зору дослідників, видавців, бібліотекарів / Т. Ярошенко, Т. Борисова // Вісник Книжкової палати. – 2015. – № 4. – С. 44-49.
7. Яцишин А.В. Використання цифрових відкритих систем у підготовці аспірантів і докторантів / Яцишин А.В. // Освіта та розвиток обдарованої особистості. – 2018. – № 1 (68). – С. 18-23.
8. Яцишин А.В. Моніторинг розповсюдження власних наукових результатів із застосуванням статистичних сервісів електронних бібліотек / Яцишин А.В., Філатова О.В., Климчук Д.М. / Збірник матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. молодих учених «Наукова молодь-2017» (14 груд. 2017 р., м. Київ). – К.: ІТЗН НАПН України, 2017. – С.214-.217. – режим доступу: <http://lib.iitta.gov.ua/709994>.